

Tekijä	Ran Ji
Työn nimi	Julkiset tilat ja niiden julkisuus
Laitos	Arkkitehtuurin laitos
Koulutusohjelma	Maisema-arkkitehtuuri
Vastuupettaja	Ranja Hautamäki
Ohjaaja	Emilia Weckman
Vuosi	2020
Sivumäärä	47
Kieli	Suomi

Tiivistelmä

Tässä työssä tutkitaan julkisen ulkotilan ja julkisuuden perinteistä määritelmää, ja ristiriitoja, jotka ovat nousseet esille ilmiönä ”vihamielinen ja puolustava arkkitehtuuri”.

Julkiset ulkotilat ovat tärkeä osa kaupunkeja, ja niiden tarjoama fyysinen alusta sosiaaliselle ja poliittiselle toiminnalle on edellytys hyvinvoinnille ja monipuoliselle kaupungille ja yhteiskunnalle. Niiden merkitys yksilön maailmankuvan muodostumisessa ja moraalisen kompassin kehittämisessä on myös tärkeä, sillä näkemällä maailma muiden ihmisten silmistä muodostuu kattavampi käsitys itsestämme ja ympäristöstämme.

Työssä tutkimusmenetelmänä toimii kirjallisuuskatsaus, jossa tutkitaan monipuolisesti määritelmiä julkisuudelle ja perehdytään julkisen ulkotilan suunnitteluperiaatteisiin julkisen tilan näkökulmasta. Tutkitut suunnitteluperiaatteet painottavat aina ihmistenvälisiä vuorovaikutussuhteita, ihmislähtöisyyttä ja monipuolisuutta. Lähtökohtana on edistää näitä linjauksia, jotka varjelevat julkisten ulkotilojen vetovoimaisuutta, ja sosiaalista ja poliittista merkitystä yhteiskunnassa.

Julkisten tilojen muutos yksityisemmäksi kaupallistumisen myötä on herättänyt ulkomailla keskustelua ”vihamielisestä ja puolustavasta arkkitehtuurista”. Suunnitteluratkaisut, jotka ovat tehneet tiloista yksityisempiä kohdistuvat usein yhteiskunnan vähäosaisiin, joka nähdään epäoikeudenmukaisena ja ihmisoikeuksia loukkaavana.

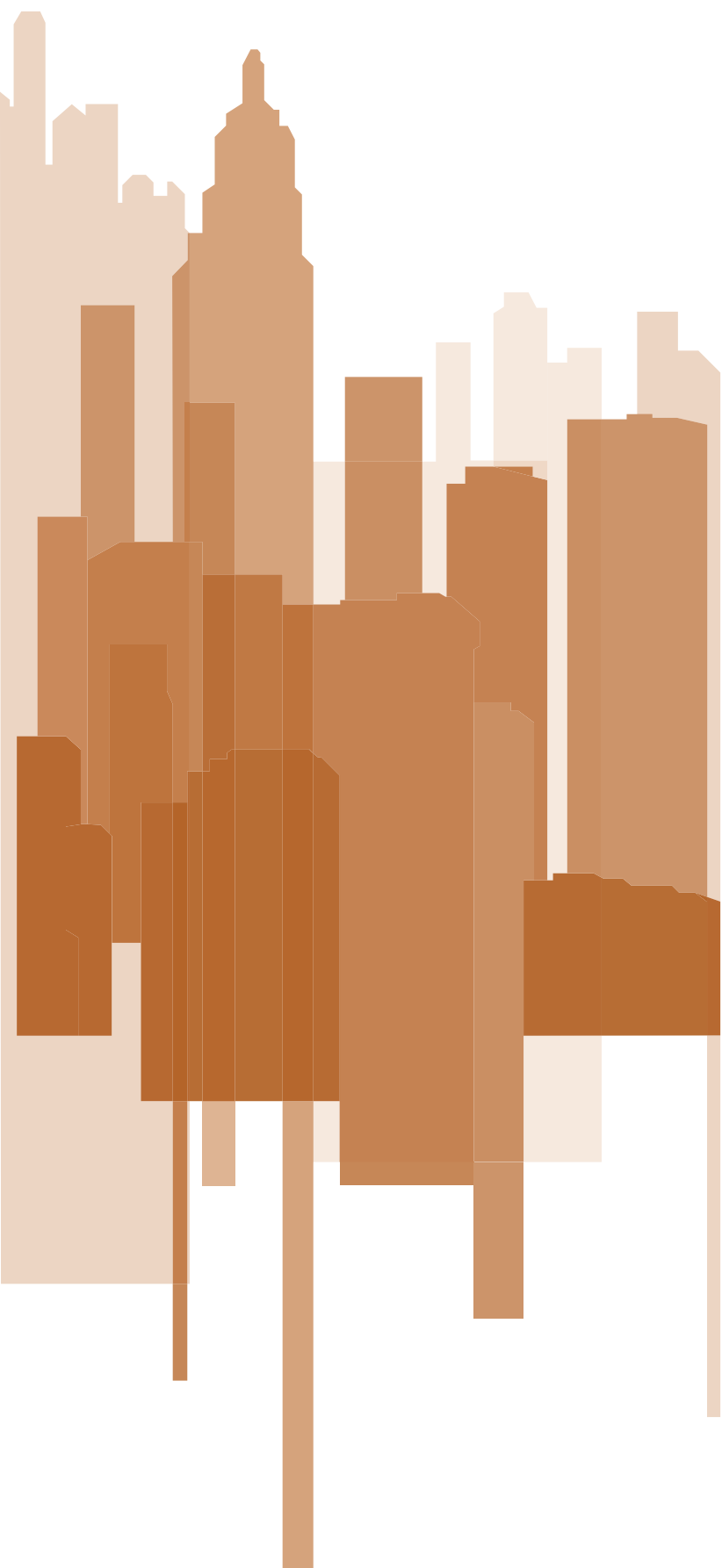
Julkisuuden ja julkisen tilan suhde onkin usein monitulkintainen, sillä julkisuus ja yksityisyys ovat usein samaan aikaan voimassa, eivätkä ne käytännössä ole toisiaan poissulkevia elementtejä. Monitulkintaisuus esiintyy siten, että niillä on ristiriitoja yksityisen ja julkisuuden välillä, eikä niillä ole yksiselitteistä määritelmää ja selitystä. Johtopäätöksenä on siis, että julkisia tiloja ja ulkotiloja ei voida perinteisesti määritellä täysin julkisiksi, vaan ne pyrkivät useimmiten parhaansa mukaan toteuttamaan julkisuuden konseptia.

Avainsanat julkinen ulkotila, julkinen tila, kaupallistuminen, segregatio, ennakkoluulot, yksityistäminen, monitulkintainen, konsepti

Sisällysluettelo

1. Johdanto	7
2. Julkiset ulkotilat kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelussa	10
2.1 Julkisten tilojen määritelmä	12
2.2 Julkisuuden määritelmä	15
2.4 Julkisten ulkotilojen käyttö	19
2.3 Suunnitteluperiaatteita	23
2.5 Käyttäytymistä ohjaava suunnittelu	28
3. Julkisten ulkotilojen muutos	32
3.1 Julkisten ulkotilojen kaupallistaminen ja yksityistäminen	34
3.2 Puolustava ja torjuva kaupunki- ja tilasuunnittelu	37
3.3 Julkisen ulkotilan muutoksen vaikutukset	41
4. Yhteenveto	44
Lähdeluettelo	46

1. Johdanto

Kaupungistuminen ja kasvava suosio kaupunkimaiseen elämäntapaan ovat asettaneet painoarvoa laadukkaiden kaupunkitilojen toteutukseen. Julkiset tilat, ja niistä julkiset ulkotilat, ovat merkittävä osa kaupunkilaisten elämää palvellen heitä lähes joka päivä. Tämä on johtanut tutkimuksiin, jotka perustelevat onnistuneen julkisen kaupunkitilan saavuttamista. Tilan merkitystä on tutkittu sosiologiassa¹, jossa monet filosofit, tutkijat ja kaupunkisuunnittelijat painottavat julkisen tilan olevan edellytys **demokratialle**, ihmisten **liikkumisoikeuksille** ja mahdollisuus **sosiaalisen segregaaation² vähenemiseen**. Julkisen tilan julkisuuden määritelmä on kuitenkin ajoittain ristiriidassa käytännössä toteutetun julkisen tilan kanssa, sillä esiin noussut ilmiö julkisen tilan yksityistämisestä on johtanut **puolustavaan (defensive) ja vihamieliseen (hostile) kaupunki- ja tilasuunnitteluun**. Tämä on herättänyt keskustelua julkisen tilojen kuolemasta, missä tilojen **yksityistäminen ja kaupallistaminen** johtavat tilojen sosiaalisen ja poliittisen merkityksen vähenemiseen. Ilmiö nähdään epäoikeudenmukaisena, sillä tilat eivät enää määritelmän mukaisesti palvele kaikkia. Syynä näihin ratkaisuihin on nähty olevan yksityistämisen myötä kasvava intoleranssi marginaaliryhmiä kohtaan ja pelko vieraasta ja tuntemattomasta. **Jos kaikki eivät ole tervetulleita julkiseen tilaan, keitä niin sanottu julkinen tila sitten palvelee?**

---

¹ Sosiologia = yhteiskuntatiede, joka tutkii yhteiskunnan rakennetta, sosiaalista toimintaa ja suhteita, arvoja ja ajattelua. (Helsingin Yliopisto, 2020)

² Sosiaalinen segregatio = eri ihmisryhmien eriytyminen, eriyttäminen tai eristäminen yhteiskunnassa omille alueilleen (Wikipedia, 2019).

Tutkielmani tavoitteena on herättää keskustelua ja pohtia julkisten tilojen julkisuuden toteutusta perehtymällä syvälle julkisuuden määritelmään filosofian ja sosiologian kautta. Ilmiö koskee mielestäni tärkeitä yhteiskunnallisia aiheita, jotka ovat usein aina läsnä, mutta ne jätetään usein huomioimatta. Tutkielmani lähtökohtana on myös punoa oman alan asiantuntemus aiheeseen, jossa ympäristöä muokkaamalla voidaan vaikuttaa ihmisiin ja siten puuttua yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Työssä aihe rajautuu ja keskittyy kaupungin **julkisiin ulkotiloihin** julkisen tilan näkökulmasta. Rajaus **ilmiön kohderyhmistä** asettuu yleisesti marginaaliryhmiin ja rikollisuuteen. Työssäni tutkimusmenetelminä toimii kirjallisuus- ja kuva-aineistojen analysointi.

Julkinen tila määritellään tutkielmassani **Ali Madanipourin** (2012) mukaan ja sen julkisuutta pohditaan Madanipourin (2012) ja **Hannah Arendtin** (1958) aatteiden mukaisesti. Tilojen käyttöä tutkitaan **Carrin ym.** (1992) näkökulmasta ja tämän jälkeen nostetaan esille **Jan Gehlin** (2011) suunnitteluperiaatteita onnistuneelle julkiselle tilalle ihmislähtöisen suunnittelun kautta. Sen jälkeen pohditaan julkisen tilan yksityistämistä ja kaupallistamista, joka johtaa puolustavaan ja vihamielisen arkkitehtuurin ilmiön syntyyn. Ilmiön vaikutuksia käsitellään viimeisessä luvussa ja pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen “**ovatko julkiset tilat julkisia?**”.

Sosiologiassa ilmiötä on käsitelty laajasti ja tutkielmani teokset, jotka käsittelevät tätä aihetta ovat mm. seuraavat: **Public Space** (Carr, Francis, Rivlin, Stone 1972), **Right to the City** (Mitchell, 2003) ja **Brave New Neighbourhoods** (Kohn, 2004). Tutkimukset, joihin lähteeni referoivat, ovat kaikki **ulkomailta**. Vaikkakin niiden kaupunkien koot ovat suurempia ja yhteiskuntarakenteet eroavat huomattavasti Suomesta, ovat ne osittain sovellettavissa meilläkin. Ilmiö vihamielisestä tai puolustavasta arkkitehtuurista on suhteellisen nuori, sitä kohtaan on kuitenkin ehtinyt esiintyä laajasti kritiikkiä. Termin uutuuden vuoksi ilmiölle ei ole kehittynyt vielä yksiselitteistä määritelmää ja vaatii **Karl de Fine Lichtin** (2017) mukaan enemmän empiirisiä tutkimuksia kritiikin tueksi. Ilmiöstä löytyy myös toinen näkökanta, jossa perustellaan suunnitteluratkaisuja **utilitarismilla**³. Seuraavat artikkelit ja teokset käsittelevät ilmiötä tästä näkökulmasta: **Unpleasant Design** (Savicic, G.; Savic, S., 2012), **Hostile urban architecture: A critical discussion of the seemingly offensive art of keeping people away** (Fine Licht K. De, 2017).

---

³ Utilitarismi = seurausetiikan muoto, jossa moraali oikeasta ja väärästä määräytyy seurauksien mukaan. Eettisesti oikein vaihtoehto on se, mikä tuottaa suurimman hyödyn tai onnellisuuden. (Wikipedia, 2020)

2. Julkiset ulkotilat kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelussa

Teatteri ja julkiset tilat. Klassinen vertauskuva, jossa fyysiset asetelmat ja sosiaaliset vuorovaikutussuhteet punoutuvat laajaksi moniulotteiseksi kokonaisuudeksi. Julkiset tilat tarjoavat *tilaa*, johon yhteiskunta asettuu kuin näyttämölle ja draama paikan kulttuurista esiintyy. Leikkivät lapset ja keskustelevat aikuiset draaman tarinankertojina paljastavat yleisölle vuoropuhelun ja monologin muodossa yhteiskunnan normeja ja arvoja.

Julkisten tilojen merkitys on **moniulotteinen** ja ne on luotu palvelemaan käyttäjiään, eli ihmisiä. Julkiset ulkotilat palvelevat meitä monipuolisesti täyttämällä kaikki yksityisten alueiden väliin jäävät tilat samalla tarjoten fyysisen alustan **sosiaaliselle ja poliittiselle toiminnalle**. Julkiset tilat ovat myös yksilöille kosketus muuhun maailmaan ja muihin ihmisiin, jonka kautta käsitys itsestään ja muista muovautuu.

Julkisia pyritään suunnittelemaan kaikkia palvelevaksi, avoimeksi ympäristöksi. Erityisen tärkeää on mahdollistaa ihmistenvälisiä vuorovaikutussuhteita ja edistää tilan monipuolisuutta. Kaikki julkiset ulkotilat eivät kuitenkaan syystä ja toisesta ole tarkoitettu kaikenlaiseen käyttöön ja tämä vaatii suunnittelijoilta ymmärrystä ihmisten toiminnoista ja niiden lähtökohdista, jotta voidaan ympäristöä muovaamalla ohjata tilan käyttöä intressien mukaan.

Julkiset tilat koetaan olevan vähenemiseen päin kaupallistumisen ja yksityistämisen myötä. Tämä on johtanut puolustavaan tai torjuvaan suunnitteluun, joka on nostanut paljon keskustelua julkisten tilojen kuolemasta. Ilmiö on erityisesti ollut pinnalla ja ajankohtainen *Yhdysvalloissa*. Tutkielmassani keskitytäänkin ilmiöön yleispiirteisesti pitäen mielessä, **että lähes kaikki lähteeni tulevat ulkomailta**, joissa yhteiskuntarakenne ja kulttuuri eroaa suuresti Suomesta. Ilmiö ei Suomessa ole vielä yhtä vakava, mutta ulkomailta tulleet esimerkit antavat ennakkoinnille varaa, jos tilanne olisikin ottamassa samanlaisen käänteen.

Seuraavissa luvuissa määrittelen **julkiset ulkotilat julkisen tilan näkökulmasta** ja mitä **julkisuus** tarkoittaa. Sen lisäksi käsittelen julkisen ulkotilan suunnitteluperiaatteita **Jan Gehl (2011)** näkökulmasta ja **Stephen Carrin, Mark Franciksen, Leanne G. Rivlinin, Andrew M. Stonen (1992)** ehtoja julkisen tilan käytölle. Tutustumalla julkisen ulkotilan merkitykseen, käyttöön ja suunnitteluperiaatteisiin voidaan ymmärtää miten ja miksi **puolustavaa suunnittelua sovelletaan julkisissa ulkotiloissa**.

“Elämä kaupunkitiloissa - kaupunkien vahvimpia vetovoimia”

– Jan Gehl, Life Between Buildings 2011

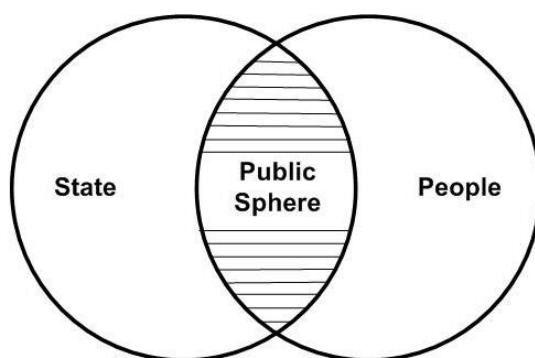
2.1 Julkisten tilojen määritelmä

Julkisilla tiloilla on kaupunkikuvallisen merkityksen lisäksi myös sosiologinen merkitys. Julkiset tilat terminä **sisältää julkiset ulkotilat**, joten tässä luvussa keskityn määrittelemään julkisia ulkotiloja yleisesti julkisten tilojen näkökulmasta.

Ali Madanipour (2003, s. 112) määrittelee julkisen tilan olevan viranomaisten hallinnoima ja luonteeltaan avoin, kaikkien yhteiskunnan jäsenten käytössä. Jos julkisen tilan edellytyksenä on tilan avoimuus, näitä tiloja voidaan karkeasti rajata yksityisillä tiloilla. Tällöin esimerkiksi **yksityisen kodin ja työpaikan välille jäävä ulkotila on usein julkista tilaa, jotka ovat usein tiet ja aukiot** (Caves, 2004, s. 549–550). Julkisten ulkotilojen asema kaupungissa voi olla pelkästään välttämättömien toimintojen tila, kuten esimerkiksi aukiot voivat toimia vain ohikulkupaikkoina. Hyvällä suunnittelulla voidaan kuitenkin nähdä ulkotilan potentiaali ja luoda siitä eloisa, alueen identiteettiä vahvistava paikka. Tällöin tilan houkuttelevuus ja viihtyisyys tuo ihmisiä yhteen ja luo tilan sosiaaliseksi kohtaamispaikaksi. Suunnittelulla, joka on laadukas ja ihmislähtöinen, voidaan saavuttaa elävä, turvallinen, kestävä ja terveellinen kaupunki (Gehl, 2011).

Julkista tilaa ja sen sosiaalista elämää verrataan sosiologiassa usein myös **esiintymislavaan**, jossa yhteisön elämä ja kulttuuri asettuu näyttämölle (Carr, Francis, Rivlin & Stone, 1992, s. 3). Teatteria kokonaisuutena voidaan siis verrata julkiseen ulkotilaan ja teatterin eri elementtejä ja niiden vuorovaikutuksia tutkimalla voidaan ottaa vaikutteita julkisen tilan suunnitteluun. (Madanipour, 2003) Teatterin elementit voidaan jakaa **näyttelijöihin, yleisöön, lavaan ja produktion**. Näistä näyttelijät ovat kaupunkitiloissa ne, jotka ovat aktiivisessa kanssakäymisessä tilassa muiden käyttäjien kanssa. Draama näyttämöllä tarkoittaa yhteisön sosiaalista elämää, joka kertoo katsojalle tarinaa sosiaalisesta ympäristöstä. Katsojaa voidaan taas verrata teatterin yleisöön, joka toimii teatterissa passiivisesti. Katsojat vain tekevät havaintoja fyysisestä ympäristöstä ja näyttämöllä tapahtuvasta draamasta. Näyttämö, jossa tämä kaikki draama tapahtuu, on fyysinen julkinen tila. Kaiken takana on produktio, eli todennäköisesti viranomaiset ja muut julkisen sektorin palvelut, jotka tarjoavat julkisia kaupunkitiloja käytettäväksi.

Useat filosofit ja valtiotieteiden tutkijat painottavat julkisen tilan poliittisia merkityksiä ihmisoikeuksissa, sananvapaudessa ja ihmisten liikkumisoikeuksissa. Filosofi **Hannah Arendt** (1958), sosiologi ja filosofi **Jürgen Habermas** (1962) ja politiikan tutkija **Margaret Kohn** (2004) ovat teoksissaan tutkineet ja määritelleet julkisen tilan julkisuutta ja sen merkitystä. Heidän mukaan julkinen tila on edellytys **demokratialle**, sillä tilat tarjoavat mahdollisuuksia matalakynnyksiselle poliittiselle toiminnalle. Näistä 2010-luvun protesteja ja liikkeitä ovat olleet muun muassa Yhdysvaltojen **Black Lives Matter** ja Hongkongin protesti. Julkisilla tiloilla marginaaliryhmät voivat tulla nähdyksi ja siellä voidaan luoda ainutlaatuisia ihmistenvälisiä vuorovaikutussuhteita, mikä edistää yhteiskunnan erilaisuuksien samanaikaista olemassaoloa. Tämä puolestaan edesauttaa heterogeenisen yhteiskunnan syntymistä vähentäen sosiaalista segregatiota. (Kohn, 2004)

Kuva 1: julkisuuden määritelmä (Introduction to Sociology, 2016).

2.2 Julkisuuden määritelmä

Julkisuudella (**public sphere**) on monia eri määritelmiä riippuen siitä, missä yhteydessä sitä käytetään. Julkisuus voidaan tulkita yhteiskunnassa valtion ja yksilöiden kohtaamisalueena (kuva 1). Julkisuuden vastakohtana nähdään olevan usein yksityisyys ja termeinä molemmat ovat erittäin yksiselitteisiä ja ne koetaan myös olevan toisiaan poissulkevia. Näiden termien käyttö eri konteksteissa kuitenkin luo **monitulkintaisia konsepteja**. Tässä luvussa keskityn tutkimaan mitä julkisuus on julkisen ulkotilan näkökulmasta ja mikä on teoreettinen, filosofinen ja sosiologinen lähestymistapa **julkisuudelle**.

Käsite “julkinen” adjektiivina määritellään Nykysuomen sanakirjassa: 1) **kaikkien tiedossa olevaksi, kaikkien tuntemaksi, kaikkien nähden tai tieteen, avoimesti tapahtuvaksi**, 2) **yleiseksi, kaikkia koskevaksi, kaikille tarkoitetuksi, kaikkien (yleisön) käytettävänä tai nähtävänä olevaksi**, ja 3) **yhteiskunnallisia laitoksia koskevaksi tai niihin kuuluvaksi** (Kielitoimiston sanakirja, 2020). Termiin sisältyy tämän lisäksi: julkinen paikka tai julkisuuden aste, väestö, yhteisön jäsenet, yhteisön osa-alue ja ihmisryhmä, joka jakaa samat intressit mutta yksilöinä eivät ole välttämättä sosiaalisissa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Madanipour, 2003, s. 109). “Julkinen” siis käyttöyhteydessä kuuluisi sisällyttää kaikki yhteiskunnan jäsenet ja olla mahdollisimman avoin.

Ali Madanipourin (2003) mukaan termi julkisuus käsittää suurta ihmismäärää, joka yhteiskunnassa koskee tiettyä väestöryhmää tai ryhmiä alueellisesti. Valtion ja julkisuuden käsitteitä nähdään myös usein liittyvän toisiinsa, sillä valtiolla on usein päätösvalta erinäisten julkisten tilojen toteutukselle mm. kaavoissa ja palveluissa. Ristiriitoja kuitenkin nousee esille kun tarkastellaan tarkemmin julkisuuden käyttöä yhteiskunnan ja valtion kanssa. Yhteiskunta itsessään ei ole homogeeninen⁴

⁴ Homogeeninen yhteiskunta = yhteiskunta, jonka väestöryhmät tai kulttuurit ovat yhtenäisiä ja samankaltaisia. Heterogeenisen yhteiskunnan (monipuolinen) vastakohta. (Wikipedia, 2020)

ja sisältää jonkin verran yksityisyyttä, esimerkiksi henkilökohtaiset **ihmistenväliset (interpersonal)** vuorovaikutukset voidaan tulkita joidenkin mukaan yksityiseksi. Julkisuuden ja yksityisyyden ollessa toistensa vastakohtia niillä on toisiaan poissulkevia merkityksiä. Tämän vuoksi termin ”julkisuus” käyttökohteesta riippuen voi olla **monitulkintainen**. (Madanipour, 2003, s. 109)

Julkisuuden määritelmälle on kahdenlaisia näkökulmia: **kuvaileva** ja **normatiivinen**. **Kuvaileva** lähestymistapa perustelee julkisuuden olemassaoloa, **ristiriitaisesti edellisen kappaleen kanssa**, ihmisten kanssakäymisillä, joka voi olla henkilöidenvälistä sosiaalista kanssakäymistä tai yksilön ja yhteiskunnan välistä. Ovatko ihmistenväliset vuorovaikutukset sitten yhteiskunnassa julkisia vai yksityisiä? Sillekään ei ole olemassa yksiselitteistä näkökulmaa. **Kuvaileva** lähestymistapa on tunnettu sosiologian eri aloilla. **Normatiivinen** lähestymistapa julkisuuteen puolestaan on tarjota edellytyksiä ihmisten väliselle vuorovaikutukselle, mitkä toteutuvat vallan kautta, kuten valtion tarjoamat julkiset alueet. Tämä eroaa kuvailevaan niin, että julkisuus nähdään olevan toteutettavissa. Tämä lähestymistapa on tunnettu politiikassa. (Madanipour, 2003, s. 109–110)

Filosofi **Hannah Arendt** on jakanut paljon ajatuksia julkisuudesta ja sen suhteesta politiikkaan ja ihmisten monimutkaisiin sosiaalisiin ulottuvuuksiin. Julkisuus ei Arendtin mielestä ole fyysinen tila vaan **konsepti**⁵. Arendtin mukaan erilaisten tapahtumien julkistamisella voidaan synnyttää näkyvyyttä ja sosiaalisia kanssakäymisiä, jotka ovat tärkeitä yksilöiden **todellisuuden muodostamisessa (space appearance)**. Tämä selittyy psykologisilla ja sosiaalisilla ilmiöillä, jossa muiden ihmisten läsnäolo antaa varmistusta ympäristön todellisuudesta kun henkilökohtaiset kokemukset ja tunteet tuodaan näkyviin muiden tietoisuuteen. Toinen määritelmä julkisuudelle on nimeltä yhteinen, globaalinen maailma (**common world**), ja tämä koskee vain ihmisten rakennettua maailmaa. Yhteinen maailma tarkoittaa yksilöiden väliin jäävää maailmaa, joka sekä yhdistää että eristää meitä. Hänen esimerkissään voidaan puhua ikään kuin pöydän ääressä istumisesta: pöytä on yhteinen maailma, joka samalla liittyy ja eristää kaksi ihmistä toisistaan. Jos pöytä otettaisiin yhtäkkiä vain pois, eristystä ei enää olisi mutta ei myöskään kahden ihmisen yhdistävää elementtiä. (Arendt, 1958, s. 50–51) Tämä yhteinen maailma mahdollistaa muiden ihmisen näkemisen ja kuulemisen, jonka kautta **sympatisoidaan** joko ilolla tai surulla. **Näin näkemällä ja tuntemalla maailma muiden ihmisten silmin se kehittää yksilön moraalista kompassia ja ymmärrystä**. Arendtin näkökulma julkisuudelle on erittäin ihmislähtöistä, mikä on hyvin tavanomaista koska julkisuutta ei ilman ihmisiä voi olla olemassa.

---

⁵ Konsepti = abstrakti idea

*“Julkisuuden tärkeimpiä elementtejä ovat draamankaari,
eli ihmistenvälinen vuorovaikutus, sekä näyttämö, jossa
draama esiintyy.”*

- Ali Madanipour, 2003, Public and Private Spaces of the City, s. 108

2.4 Julkisten ulkotilojen käyttö

Tässä luvussa käsittelen **Jan Gehlin** (2011) ja **Stephen Carrin, Mark Franciksen, Leanne G. Rivlinin, Andrew M. Stonen** (1992) näkökulmia siihen, miten julkisia ulkotiloja käytetään ja mitkä asiat vaikuttavat niiden käyttöön julkisen tilan näkökulmasta.

Ihmiset ovat luonnostaan sosiaalisia eläimiä, jotka tulevat huonosti toimeen yksinäisyyden ja eristyksen kanssa. Julkiset tilat antavat mahdollisuuden kokea muiden ihmisten läsnäoloa, mikä on elintärkeää yksilön hyvinvoinnille ja yhteiskunnan toimivuudelle. **Carrin ym.** (1992, s. 230–239) mukaan ihmiset hakeutuvat julkisiin tiloihin täyttääkseen tietynlaisia tarpeita. Ehdot julkisen tilan käytölle voidaan mainitun teoksen mukaan selittää viidellä eri tekijällä: **mukavuus, rentoutuminen, passiiviset ja aktiiviset kanssakäymiset sekä havaintojen tekeminen**. Nämä ehdot pätevät myös julkisissa ulkotiloissa. Carrin ym. mukaan onnistuneen julkisen tilan toteutuksen edellytyksenä on näiden viiden ehtojen toteutuminen, mikä näkyy runsaassa kävijämäärässä.

Mukavuuden hakua julkisessa tilassa voi tarkoittaa levähdystä penkeillä, suojaa auringolta tai etäisyyttä melusta vähentämällä fyysisiä ärsykeitä. Kaupunkirakenteellisesti ilmastollisiin oloihin voidaan vaikuttaa mm. julkisen tilan sijainnilla ja kortteleiden korkeudella. **Rentoutuminen** toteutuu psykologisesti ja sen ero mukavuudesta on, että rentoutumistilaan päästään vain fyysisen

mukavuuden kautta. Sen voi siis nähdä mukavuuden jatkeena. Kolmantena ja neljäntenä syynä Carrin ym. Mukaan ovat **passiiviset ja aktiiviset kanssakäymiset** ympäristön kanssa. Passiivinen kanssakäyminen tarkoittaa tapaa olla tilassa olematta aktiivinen. Esimerkiksi havaintojen tekeminen ja tarkkailu, jolloin yksilö ottaa näin kontaktia ympäristöön keräämällä itselleen tietoa havaintojen kautta kuitenkin olematta aktiivinen ympäristössään. Kontakti on **epäsuoraa**, koska siihen liittyy enemmän katsomista kuin tekemistä. **Jan Gehl** painottaa näiden sosiaalisten yksityiskohtien tärkeyttä, joiden avulla voidaan muodostaa luotettava yhteys ympäristöömme. Havaintojen tekeminen ja tutkiminen on tärkeää myös oppimisen kannalta, jotta voidaan toimia oikein sosiaalisissa kanssakäymisissä. Tämä tapa on erityisen tärkeä lapsille, jotka muodostavat identiteettiään ja maailmankuvaa havainnoilla. Gehl painottaa passiivista kanssakäymistä teoksessaan ja väittää sen olevan kaupungin **vetovoimaisimpia elementtejä**. Passiivinen kanssakäyminen voi olla hyvin vaatimatonta, kuten vain kuuleminen tai muiden läsnäolo, ja se on yleensä suositumpi kuin mikään muu julkisen kaupunkitilan tarjonta. Vaikka suunnittelulla pyritään kaupungeissa tarjoamaan viihtyisiä tiloja, monesti muiden ihmisten läsnäolo on vetovoimaisempaa kuin muut nähtävyydet itsessään. (Gehl, 2011, s. 29)

Aktiiviset kanssakäymiset ovat passiivisen kanssakäymisen vastakohta, sillä tekeminen on olennaisinta aktiivisessa kanssakäymisessä. Se on osallistavaa ihmisten kanssakäymistä (sosiaalinen toiminta) tai ympäristön toiminnallista hyödyntämistä. Viides syy julkisten tilojen käyttöön on **havaintojen tekeminen ja tutkiminen**. Ihmisillä on luontainen tarve erilaisille ärsykeille, stimuloinnille, sillä käsittelemme huonosti monotonisuutta ja tylsyyttä. Julkisten tilojen tarjoamat aistilliset ärsykkeet tuovat juuri tätä vaihtelevuutta monotonisuuteen.

Jan Gehl (2011 s. 12) jakaa ulkotilojen käyttötavat kolmeen: välttämättömät, vapaaehtoiset ja sosiaaliset toiminnot. **Välttämättömät toiminnot** voivat olla esimerkiksi ohikulku, mikä on enemmän tai vähemmän pakollista toimintaa. Nämä toiminnot ovat yleensä riippumattomia muista tilallisista tekijöistä ja niitä suoritetaan rutiinilla päivittäin kuten töihin meneminen tai kaupassa käyminen. **Vapaaehtoiset toiminnot** puolestaan toteutuvat vain yksilön halukkuudella tai jos aika ja paikka suovat mahdollisuuden. Toiminto voi olla esimerkiksi pysähtyminen, evästauko tai leikkiminen. Kolmantena, **sosiaaliset toiminnot** ovat kaikki niitä toimintoja, jotka ovat riippuvaisia muista ihmisistä. Toiminnot voivat olla ihmistenvälisiä tai passiivisia, kuten ihmisten tarkkailu. Sosiaaliset aktiviteetit ovat Gehlin mukaan hyvin **spontaaneja**, eikä niiden määrä ole suoraan

verrannollinen julkisen tilan laatuun. Seuraavassa kaaviossa nähdään kuinka *suuri* vaikutus tilan laadulla on vapaaehtoiisiin toimintoihin ja kuinka *vähän* vaikutusta sillä on välttämättömiin aktiviteetteihin. Sosiaaliset toiminnot ovat taas laadukkaasta tilasta riippumattomia niiden spontaanisuuden takia. (Kuva 2)

Julkisen tilan huono laatu vaikuttaa käyttäjämäärään laskevasti. Carrin ym. (1992) mukaan viisi juuri mainittua linjausta ovat syitä miksi julkisia tiloja käytetään. Jos näistä yksikään ei toteudu, käyttäjämäärä on vähäinen ja tila voidaan nähdä epäonnistuneeksi.

	Julkisen ulkotilan laatu	
	Huono	Hyvä
Välttämättömät toiminnot		
Vapaaehtoiset toiminnot		
Sosiaaliset toiminnot		

Kuva 2: taulukko toimintojen määrästä suhteessa tilan laatuun (Gehl, 2011, s.

2.3 Suunnitteluperiaatteita

Teatterin näyttämö esiintyy sosiologiassa usein vertauskuvana julkisen ulkotilan sosiaaliselle luonteelle, ja teatteri itsessään toimii vertauskuvana julkisen tilan fyysiselle toteutukselle. Fyysisten elementtien suunnittelu ihmisille vaatii **ihmislähtöisyyttä**. Tämän takia sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden miettiminen näyttämön, näyttelijöiden ja yleisön avulla on relevanttia. Toista vertauskuvaa, **olohuonetta**, käyttää mm. **Jan Gehl** (2011). Olohuone näyttämön tavoin kuvaa julkisen ulkotilan sosiaalista luonnetta, mutta tuo siihen myös sen toiminnallisen puolen. Tässä luvussa käsittelen Gehlin suunnitteluperiaatteita, joiden perusta löytyy nimenomaan teatterinäyttämön ja olohuoneen elementeistä.

Tilojen luonne voidaan jakaa **Humphry Osmundin** (1959) mukaan kahteen erityyppiin: **seurapakoinen**⁶ (sociofugal space) ja **seurahakuinen**⁷ (sociopetal space). Seurapakoisuus on harvoin tilalle tavoiteltu luonne, sen toteutus voi johtua suunnitteluprosessista, jossa näyttämöä kohdellaan vain taustana ja visuaalisuus on ollut tärkeämmässä roolissa. Jokin muu funktio on voinut siis olla prioriteettinä, mm. lentokentillä isojen ihmisryhmien ja liikenteen palvelu. **Carrin ym.** (1992) ehtojen täyttyminen voi edistää tilan luonnetta seurahakuiseen, joka on **Jan Gehlin** ihmislähtöisen suunnitteluperiaatteiden lähtökohta. Nämä suuret linjat ovat suuntaa antavia ja perusteellisia suunnittelun lähtökohtia, missä painotetaan fyysisen näyttämön, draaman ja yleisön vuorovaikutusta.

---

⁶ Ei virallinen suomennos, suomennettu opinnäytetyön mukaan (Shalaeva, 2013).

⁷ Ei virallinen suomennos, suomennettu opinnäytetyön mukaan (Shalaeva, 2013).

Gehl erottelee kaupunkitilat ja –rakenteet niiden piirteiden mukaan vastakohtaparien avulla:

keskittäminen tai hajauttaminen, integroiminen tai eriyttäminen, kutsuminen tai torjuminen, avaaminen tai sulkeminen (Gehl, J. 2011, s. 80–127). Kaupunkirakenteen toiminnot ja palvelut voidaan keskittää, luoden näin monipuolista kirjoa aktiviteeteista ja käyttäjistä. Monesti voidaan kuitenkin valita toimintojen hajautus, kun tavoitellaan tasaista toimintojen jakoa kaupunkilaajaisesti tai tasapainoa hyvin vilkkaille alueille. Kaupungin rakenteessa toimintoja voidaan eriyttää tai sekoittaa. Eriyttämistä syntyy kun suunnitelmien takana on tarkoitus tuoda samankaltaiset ja samanlaiset toiminnot yhdelle alueelle. Tämän ratkaisun etuna on välimatkojen lyhentyminen ja tehokkuuden kasvaminen, esimerkiksi yliopiston kampukset. Ympäristö muuttuu tällaisesta ratkaisusta kuitenkin hyvin monotoniseksi, eikä eri ihmisryhmillä ja aktiviteeteilla ole mahdollisuutta sekoittua. Gehl pitää tällaista ratkaisua huonona. Hänen mielestään hyvä esimerkki on esimerkiksi yliopiston toimintojen sekoittaminen muihin kaupungin osiin, tällöin kampuksen rakennukset eivät keskity yhdelle alueelle vaan rakennusten väliin mahtuu myös laaja kirjo muitakin palveluita ja toimintoja. Yliopiston toimintojen hajauttaminen tuo vähäisiä haittapuolia yliopiston käyttäjille, mutta kaupunkikuvallisesti näiden toimintojen integroiminen tuo kirjavia tiloja. Näin saavutetaan Gehlin mukaan eloisa, monipuolinen ympäristö.

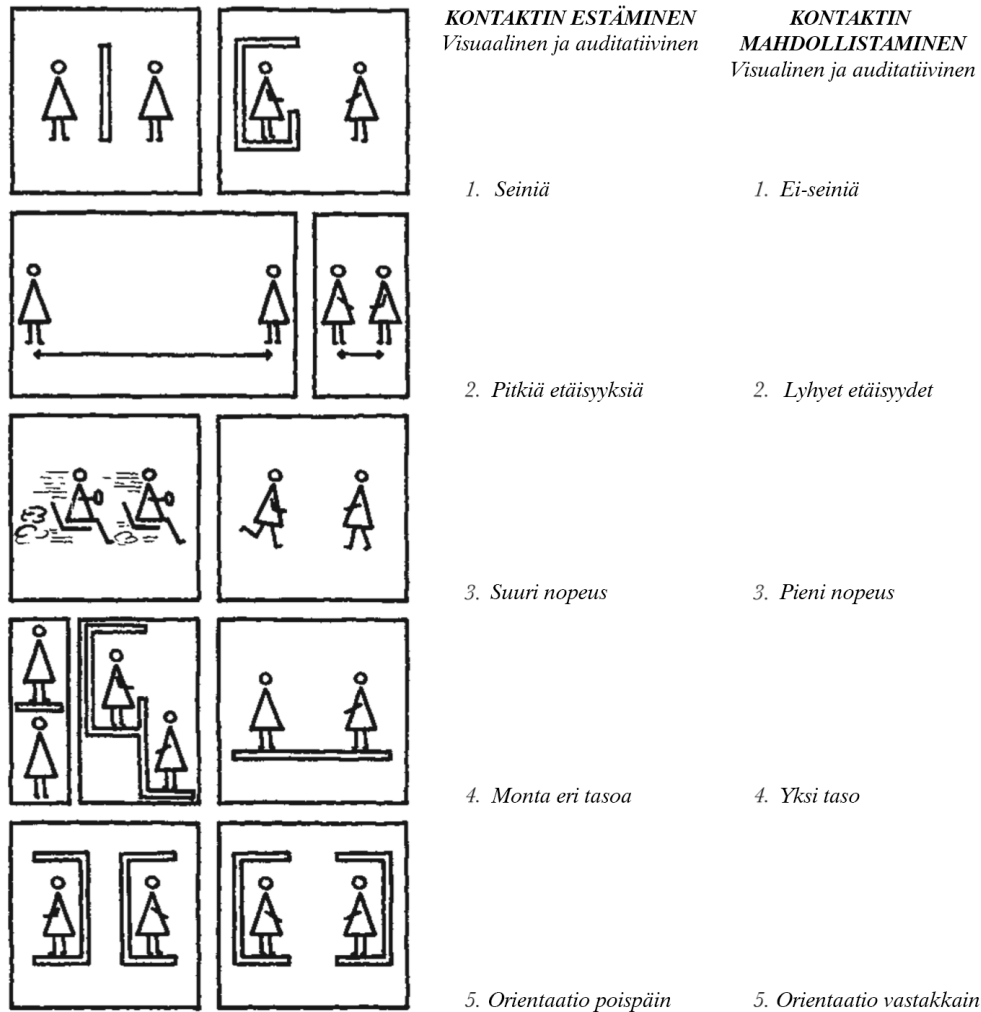
“Ihmislähtöinen suunnittelu on keskeinen osa elävän, turvallisen, kestävän ja terveellisen kaupungin toteuttamista.”

– Jan Gehl, Life Between Buildings, 2011

Kaupunkitilat voivat olla

kutsuvia tai torjuvia. Tilan kutsuvuus tarkoittaa helposti saavutettavia, käytettäviä tiloja ja sujuvia siirtymiä tilojen julkisuus–yksityisyys asteikossa. Tämä tarkoittaa eri toimintojen helppoa liikkuvuutta tilasta tilaan. Kutsuvuus voi tarkoittaa aistillisesti myös hyvää näköyhteyttä julkisiin tiloihin. Hyvällä näköyhteydellä on tärkeä suhde osallistumishalukkuuteen, joka puolestaan alentaa kynnystä aktiiviselle kanssakäymisille. Erityisesti katukuvan avoimuus, esimerkkinä kivijalkaliikkeiden näyteikkunat, luovat mielenkiintoa ja tarjoavat kävelijöille informaatiota luomalla vuorovaikutuksia sisä- ja ulkotilojen kanssa. Yleinen toteutettu suunnitteluperiaate Gehlin mukaan on sulkea kaikenlainen toiminto pois katukuvasta ja näkyvyydestä. Päätös rakennuksen avoimuudesta ja sulkeutuneisuudesta on hyvin toiminnasta riippuvaista ja sulkeutuminen ulkomaailmalta on usein tilannekohtaisesti myös hyväksyttyä.

Kuva 3: kontaktin mahdollistaminen ja estäminen (Gehl, 2011, s. 62)

Osa periaatteista koskevat monesti suuremman mittakaavan suunnittelua, joka pyrkii ohjaamaan toimintoja kaupunkirakenteellisesti. Tiloja suunniteltaessa se vaatii myös **ihmislähtöistä näkökulmaa**. Tämä tarkoittaa siis sitä, että toimintojen ohjaamisen ja mahdollistamisen lisäksi on otettava ihmisten aistit ja psykologiset tekijät huomioon. Ympäristö tarjoaa runsaasti tietoa pelkän *näkö-* ja *kuuloaistin* avulla, joiden avulla muodostetaan merkityksellisiä havaintoja ja kontakteja (Gehl, 2011, s. 72). Tästä syystä yksityiskohtainen suunnittelu katujen julkisivuissa on tärkeää. Fyysisellä tilasuunnittelulla voidaan luoda näkö- ja kuuloaistille **isolaatiota tai kontaktia** seuraavilla elementeillä: **seinät, etäisyydet, nopeudet, tasot ja orientaatio suhteessa toisiinsa** (kuva 3). Kaikki kuvan kontaktia mahdollistavat elementit korostavat läheisyyttä ja yksityiskohtien huomioimista. Tilan koolla on näiden lisäksi myös merkittävä vaikutus: suuret tilat tuntuvat kylmiltä ja persoonattomilta kun taas pienet tilat ovat lämpimiä ja intiimejä. Pienet tilat pakottavat ihmiset olemaan lähempänä toisiaan ja näin rohkaisevat yksilöitä ottamaan jonkin asteen kontakteja toisiinsa.

Gehl painottaa kuitenkin ettei toimintojen määrä ja monipuolisuus aina kerro tilan laadusta (Gehl, 2011, s. 129). Fyysisellä suunnittelulla ei siis ole aina suoraa vaikutusta tilan onnistuneisuuteen, vaan suunnittelijoilla on käsissään usein näiden tapahtumien mahdollistaminen. Vaikka hyvät fyysiset olosuhteet eivät suoraan korreloi laatuun, hyvä suunnittelu on kuitenkin edellytys näiden tapahtumien syntymiselle, sillä ne luovat tärkeitä ihmistenvälisiä vuorovaikutussuhteita. (Gehl, 2011, s. 13)

“Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö arkkitehtuurilla ole vaikutusta ihmisten luonteeseen ja käytökseen.

Rakennamme rakennukset ja sen jälkeen ne muotoilevat meidät. Rakennettu ympäristö ohjaa elämäntilamme.”

– Winston Churchill, 1924

2.5 Käyttäytymistä ohjaava suunnittelu

Arkkitehtuurilla pyritään jatkuvasti vaikuttamaan ihmisiin. Kaupungin julkisissa tiloissa voidaan suunnittelulla vaikuttaa käyttäjien käyttäytymiseen ja toimintatapoihin (Lockton, 2011, s. 2). Kuten aikaisemmassa luvussa todettiin, Gehlin suunnitteluperiaatteita noudattaen ihmisiä voidaan rohkaista erilaisiin sosiaalisiin kanssakäymisiin julkisissa tiloissa. Fyysiset elementit rajaavat ja mahdollistavat toimintoja antaen kävijöille informaatiota siitä, millä tavoin tilassa käyttäytyä. Fyysisiin elementteihin kuuluvat mm. esteet, materiaali ja valo. Jos maan pintamateriaali on hyvin rakeista, se poistaa tiettyjä liikennemuotoja esimerkiksi rajaamalla rullalautailijat pois käyttäjäryhmistä. (Lockton, 2011, s. 5–6) Esteet ovat puolestaan todella suoranaisia tapoja välittää viestiä siitä, onko alueelle sallittua mennä vai ei. Epäsuorempi tapa on esimerkiksi valaistusmenetelmien laatu. Eri valaistusmenetelmillä voidaan vaikuttaa tilassa ihmisen psykologiaan. Valaistus pimeällä on edellytys toiminnoille, sillä hyvällä valaistussuunnittelulla on puoleensavetäviä vaikutuksia. Valaistus pidentää vuorokauden sisällä tilojen käyttöaikaa ja lisää sitä kautta kaupungeissa sosiaalisia aktiviteetteja ja kaupallisia toimintoja (Vasudha, 2013, s. 1). Tilakokemus voi öisin tuntua myös hyvin turvattomalta, siksi näkyvyyden tarjoaminen yöaikaan on erityisen tärkeää.

Monesti puhutaan siitä, millä tavoin voidaan edistää sosiaalisia aktiviteetteja ja tilan monipuolisuutta. Kaikenlaiset toiminnot ja käyttäytymiset eivät kuitenkaan ole aina tervetulleita, kuten jo aikaisemmin mainittu esimerkki pintamateriaalin valinnan vaikutuksesta käyttäjäryhmien rajaamisessa. Ei-toivottuja toimintoja voivat olla muun muassa rikollisuus tai muut turvattomuuteen ja epämukavuuteen johtavat käyttäytymiset. **William Hollingsworth Whyte** (1980) määrittelee yhteiskunnan marginaaliryhmien kuuluvan usein näihin ei-toivottujen ryhmiin. Määritelmä marginaaliryhmistä yhteiskunnassa osuu useimmiten kodittomiin, rikollisiin, nuoriin, kerjäläisiin tai katutaiteilijoihin. **Marginalisointi**, tai tutummin syrjäytyminen, tarkoittaa yksilön sosiaalista ja taloudellista ulossulkemista yhteiskunnassa. **WHO:n** (World Health Organization) mukaan sosiaalinen syrjäytyminen johtuu yhteiskunnan epätasaisista taloudellisista, poliittisista, sosiaalisista ja kulttuurisista voimasuhteista, jotka johtavat resurssien ja oikeuksien epätasaiseen jakautumiseen (Wikipedia, 2020). Ei-toivottu käytös aiheuttaa enemmistölle usein pelkoa, turvattomuuden tunnetta tai ärtymystä, joihin reagoidaan puolustautumalla. Pelko syntyy usein tilanteissa, jossa ympäristö tuntuu vieraalta. Tällöin tuntemattomuus, tietämättömyys ja ennakkoluulot alentavat kynnystä puolustaviin ratkaisuihin (Whyte, 1980, s. 60–61).

Flusty (1997) määrittelee viisi käyttöä estävää ja ohjaavaa tilaa, joiden suunnittelussa on ollut tarkoituksena puolustautua “mahdollisilta käyttäjiltä” (Lockton, 2011, s. 15–16). Ensimmäinen niistä on salamyhkäiset tilat (**stealthy space**), jotka ovat piiloutuneet näkyvistä. Toinen on vaikea saavutettavuus (**slippery space**) esimerkiksi monimutkaisella kulkutiellä. Kolmas ovat tilat, joiden fyysiset elementit viestivät siitä, ettei sinne kuulu mennä (**crusty space**). Neljäntenä ovat tilat, jotka eivät tarjoa mukavuutta vaikeuttamalla pitkiä oleskeluja (**prickly space**). Tiloissa voi olla istuimien puutos tai tahallinen ärsykkeiden aktivointi oleskelun estämiseksi. Viimeisenä ovat tilat, jotka ovat jatkuvasti valvonnan alla (**jittery space**). Valvonnan tarkoitus on lisätä turvallisuutta, mutta se voidaan kokea myös uhkaavana.

*“Ihmiset, jotka ovat muuten eroteltu yksityisillä
intresseillä, kohtaavat toisensa julkisissa tiloissa. Julkisen
tilan merkitys on vahvistaa solidaarisuutta tuomalla
yhteen eri ihmisten ajatuksia ja kokemuksia.”*

- Margaret Kohn, Brave New Neighbourhoods, 2004, s. 6

3. Julkisten ulkotilojen muutos

Julkisten ulkotilojen klassinen määritelmä avoimuudesta ja kaikille kuuluvasta tilasta on **kaupallistumisen ja yksityistämisen myötä muuttunut**. Omistajuuden muutos tiloissa on entisestään ajanut suunnittelua, joka palvelee tiettyjä intressejä. Tämä ei välttämättä ole lineaarinen syy-seuraussuhde puolustavalle suunnittelulle, mutta kaupallistuminen on ehdottomasti vaikuttanut julkisten tilojen suunnitteluratkaisuihin. Julkisten tilojen puutteellinen julkisuuden toteutus on nykypäivänä esiintynyt nimillä **vihamielinen, puolustava ja poissulkeva arkkitehtuuri**. Termejä on käytetty kritisoimaan julkisen ulkotilan suunnitteluratkaisuja, jotka nähdään epäkunnioittavina ja ihmisoikeuksia rikkovina tekoina. Erityisesti vihaa on lietsonut se, että yhteiskunnan vähäosaisimmat joutuvat suunnitteluratkaisujen kohteeksi. Ilmiö vihamielisestä arkkitehtuurista on nostattanut paljon keskustelua mediassa sekä liikehdintää esimerkiksi Yhdysvalloissa kampanja nimeltä **Design Crimes** (Hostile design 2020). Tämä on johtanut keskusteluun julkisten tilojen vähenemisestä ja kuolemasta, sillä julkisten tilojen luonteen muutos yksityisemmäksi ei palvele enää sen alkuperäistä tarkoitusta julkisena tilana.

Julkisuuden kuolemaa ja poissulkevia suunnitteluratkaisuja on kritisoitu laajasti, mutta empiiristen tutkimusten puutteesta aiheesta löytyy kuitenkin toinen näkökulma. Ilmiöstä ei ole tehty siis tarpeeksi tutkimuksia, jotta voidaan tieteellisiä faktoina todeta joidenkin suunnitteluratkaisujen oikeasti pahentavan marginaaliryhmien oloja yhteiskunnassa julkisten ulkotilojen kautta. (de Fine Licht, 2017)

Seuraavissa luvuissa käsitellään ilmiöitä, jotka aiheuttavat julkisen tilan luonteen muutoksia ja kuinka ne voivat menettää niiden fundamentaalisia merkityksiä kaupungeissa ja yhteiskunnassa. Viimeisenä pyritään tutkimaan muuttuneen julkisen tilan vaikutuksia ja vastaamaan tutkimuskysymykseen, **ovatko julkiset tilat julkisia?**

3.1 Julkisten ulkotilojen kaupallistaminen ja yksityistäminen

Tässä luvussa käsitellään julkisten tilojen kaupallistamista ja yksityistämistä, minkä **Judit Bodnar** (2015) määrittelee olevan suurimpia tekijöitä julkisten tilojen luonteen muutoksessa. Ilmiötä julkisuuden yksityistämisestä on tutkinut **Jürgen Habermas** teoksessaan *the Structural Transformation of the Public Sphere* (1962).

Julkisuuden yksityistäminen tarkoittaa avoimuuden muuttumista suljetummaksi. **Habermasin** mukaan tämä muutos on palvellut keskiluokkia (*bourgeois public sphere*). Hänen mukaan ilmiö on saanut alkunsa jo 1700-luvun lopusta (Habermas, 1962). Viimeisen parin kymmenen vuoden ajan julkiset tilat ovat olleet *kapitalismin* ja *poliittisen* toimintojen yhdistelmiä. Nykypäivänä julkisten tilojen luonne on kuitenkin muuttunut yhä enemmän ja enemmän kapitalismin vaikutuksen alla. (Mitchell, 2003) Kulutusyhteiskunta ja kaupallistuminen ilmiöinä ovat luoneet hyvät edellytykset liiketoimintalähtöistä suunnittelua kaupunkeihin, sillä ostoskeskukset ja viihdemaailmat ovat muodostuneet tavanomaisiksi paikoiksi ajanvietolle. Tämä näkyy kaupunkitilojen uudistamisessa ja parantamisessa, missä kuluttajat ovat prioriteettina. (Bodnar, 2015) Kun liiketoimintojen elinehtona ovat kuluttajat, on turvattomuuden ja pelon tunteilta on puolustauduttava, jotta kuluttajien kokemus olisi mahdollisimman miellyttävä. Valvonnan tehostuminen rikollisuutta vastaan onkin yksi merkittävimmistä ilmiöistä. Valvonnan lisäyksen vaikutuksesta usein kiistellään: tukeeko turvatoimien lisäys oikeasti turvallisuuden tunnetta?

Kaupallistuminen ja yksityistäminen kulkevatkin käsi kädessä: tilan ylläpito ja hallinto muuttuu julkisesta yksityiseksi. Tällöin omistetulle tilalle tehdään suunnitteluratkaisuja, jotka palvelevat heidän kaupallisia intressejään. Tämä herättää keskustelua julkisen tilan määritelmän ristiriidasta ja siitä, kuinka yksityisen omistajuuden kautta laillistetaan eri asteista syrjintää (Savicic, G.; Savic, S., 2012 s. 53). Kriittinen keskustelu koskee julkisten tilojen vähenemistä ja luonteen muutosta, sillä julkisen tilan fundamentaaliset sosiaaliset ja poliittiset merkitykset vähenevät ilmiön myötä. Tämän takia julkisen tilan vähenemisestä puhutaan samassa yhteydessä kuin *“julkisten tilojen kuolema”* ja *“julkisten tilojen tuhoutuminen”* (Bodnar, 2015, s. 9; Davis, 1992, s. 155).

3.2 Puolustava ja torjuva kaupunki- ja tilasuunnittelu

Puolustava kaupunkisuunnittelu on suunnitteluperiaate tai -filosofia ja se on tunnettu mm. kansainvälisen CPTED-linjauksesta (*Crime Prevention Through Environmental Design*), joka on saanut alkunsa jo vuodesta 1960. (Chellew, C. 2019, s. 21) Puolustavalla suunnittelulla pyritään ympäristöä muokkaamalla ohjaamaan käyttäytymistä ja vaikuttamaan ei-toivottuun käytökseen kuten rikollisuuteen ja puolustamaan omaisuutta. Puolustavan suunnittelun kohteena julkisissa tiloissa ovat usein julkisen tilan aktiivisimmat käyttäjät, jotka koostuvat isosta kirjosta eri ihmisryhmiä (Chellew, C., 2019 s. 21; Whyte, W. H., 1980). Tässä luvussa kuitenkin pyritään käsittelemään kohderyhmistä pääpiirteisesti **marginaaliryhmien** näkökulmasta koskien rikollisuutta ja kodittomuutta⁸. Vaikka suunnitteluperiaate on ollut jo pitkään olemassa, on ilmiö vihamielisestä ja poissulkevasta arkkitehtuurista on terminä suhteellisen uusi, eikä kaikilla koulukunnilla ole siitä yksiselitteistä määritelmää (Chellew, C. 2019; Petty, J., 2016).

CPTED:n päälinjaukset perustuvat **Oscar Newmanin** teokseen *Defensible Space* (1972). Periaatteisiin kuuluu luonnollinen valvonta (**natural surveillance**), luonnollisen pääsyn hallinta (**natural access control**) ja reviirillinen vahvistus (**territorial reinforcement**). Luonnollisella tarkoitetaan näiden periaatteiden toteutusta suunnittelun sivutuotteena. Valvonnalla voidaan tarkoittaa turvatoimien lisäämistä esimerkiksi kameroilla, mutta Newmanin mukaan pelkkä riittävä näkyvyys valvottuun tilaan on tarpeeksi (Newman, O., 1972). Näin syntyy luonnollinen, jatkuvasti asukkaiden valvonnan alla oleva alue. Tämä vähentää riskiä rikollisuudelle ja ei-toivottujen ryhmien ilmaantumisesta. Julkisuuden ja yksityisen tilan hierarkialla

---

⁸ Aiheesta keskusteltaessa on hyvä pitää mielessä myös yhteiskunnan muut marginaaliryhmät. Tutkielmani rajautuu kuitenkin julkisiin ulkotiloihin niin sen vuoksi käsitellään julkisen ulkotilan yleisimpiä marginaaliryhmiä.

voidaan vaikuttaa reviirin tuntuun eli onko tilakokemus yksityinen vai julkinen. Tämä vaikuttaa psykologisesti tilan pääsyyn, mutta tilanteesta riippuen vaaditaan myös fyysisiä elementtejä, kuten portteja estämään pääsyä vielä konkreettisemmin. Mainitut esimerkit koskevat kuitenkin usein yksityisiä asuinalueita. Julkiset ulkotilat ovat harvemmin täysin asuinaluepainotteisia eikä periaatteita voi täysin näissä tiloissa toteuttaa onnistuneesti.

Valvonnan lisäys on yksi tapa kitkeä rikollisuutta. Valvonnan asteet vaihtelevat alueittain ja niiden muodot muuttuvat alueen poliittisten linjojen ja kulttuuritekijöiden mukaan. (Doherty, J. 2008, s. 291). Valvonnalla on tarkoituksena tuoda turvallisuuden tunnetta jatkuvalla tarkkailulla, mutta sen käyttö jakaa mielipiteitä. Valvontakameroiden jatkuva tarkkailu voidaan kokea **tunkeutumiselta ihmisten yksityiselämään, mikä puolestaan rikkoo ihmisoikeuksia** (Iftikhar, L., 2019, s. 6). Tämän lisäksi valvonnan lisäys ja poikkeavuuksiin sekaantuminen voi monesti laiminlyödä valvonnan perusajatuksia, joka on luoda turvallisuuden tunnetta (Savicic, G.; Savic, S., 2012, s. 53).

Fyysiset suunnitteluelementit sulautuvat usein tavanomaisiin esineisiin kuten jo aikaisemmin mainitut istuinpaikat, pintamateriaalit ja aidat. Tällöin se ei kohdistu tiettyyn käyttäjäryhmään vaan kohderyhmänä ovat kaikki julkisen tilan käyttäjät (Chellew, C., 2019, s. 21–22). Laadusta ja mukavuudesta tinkimällä tila menettää väistämättä käyttäjäystävällisyyttään. Vaikka suunnitteluelementit ovat sulautettu ympäristöön hyvin, ne voivat olla myös hyvin brutaaleja ja suorasukaisia. Piikikkäät aidat, pinnat, epämukavat istuinalustat ovat kuin kaupungin strategisia “linnoittautumisia” marginaaliryhmiltä (Davis, M., 1992, s. 160).

Yhteiskunnan **marginaaliryhmiin kohdistuva puolustava suunnittelu** on yleisesti ollut puhuttavin muoto suunnitteluperiaatteesta. Tätä kritisoidaan usein epäoikeudenmukaiseksi, sillä ryhmät, jotka ovat jo yhteiskunnan ulkopuolella, joutuvat kokemaan sen lisäksi fyysistä kuulumattomuutta ja kutsumattomuutta kaikille avoimissa julkisissa tiloissa. (Petty, J., 2016) Marginaaliryhmien mukana tuomat ilmiöt, kuten rikollisuus ja kodittomuus nähdään usein julkisissa tiloissa vain ongelmina. Yhteiskunnan “ongelmat” eivät ole aina pintapuolisesti korjattavissa. Ilmiöille on monesti syy-seuraussuhteita, jotka voidaan ymmärtämällä ennaltaehkäistä tai lieventää niiden vakavuutta. Monet viat johtuvat myös Kohnin (2004) mukaan pelkoa syöttävistä juurtuneista ennakkoluuloista, eivätkä loppupeleissä kaikki marginaaliryhmät välttämättä edes aiheuta rikollisuutta. Ongelmanratkaisu näissä tilanteissa on hyvin pintapuolista, sillä ilmiöitä pyritään kitkemään pois pureutumatta syvemmin mistä ne johtuvat. Tällöin kyseessä ei

ole enää ongelmanratkaisu vaan ongelmien **poistaminen** ja **siirtäminen muualle**. (Savicic, G. & Savic, S., 2012; Kohn 2004, s. 11) Tällainen toimintatapa voi *vahvistaa* jo olemassa olevaa marginalisointia ja yhteiskunnan segregatiota (Savicic, G.; Savic, S., 2012, s. 55). Riskinä on myös **noidankehän syntyminen**, sillä ongelmien poistaminen vain voimistaa olemassa olevaa segregatiota normalisoimalla luokiteltua yhteiskuntaa ja vahvistamalla ennakkoluuloja. **Mitchellin** (2003 s. 135) teoksesta löytyy hyvä analyysi kodittomista: kodittomien lähes täysiaikainen oleskelualue kohdistuu julkisiin tiloihin mutta harvoin heitä sallitaan julkisiin tiloihin. Syynä on heidän aiheuttamat epäsoveliaat käytökset julkisella paikalla. Nämä käytökset tapahtuvat usein yksityisissä paikoissa, mutta kodittomilla on kuitenkin harvoin mahdollisuus päättää yksityisyydestään julkisessa kaupunkitilassa. Jos kodittomille tarjottaisiin jonkin asteen yksityisyyttä, esimerkiksi suojaa, niin osa ei-toivotuista käytöksistä todennäköisesti kohdistuisi muualle.

Kritisointi vihamielistä arkkitehtuuria vastaan on kuitenkin toinen näkökulma, jossa nämä ratkaisutavat perustellaan **utilitarismilla**. Ratkaisut luodaan palvelemaan enemmistöä saavuttamalla näin paras mahdollinen tulos, jossa väistämättä pieni osa käyttäjäryhmistä joutuvat kärsimään (Savicic ym. 2012; de Fine Licht 2017). Suunnitteluratkaisut voivat palvella myös tiettyjä käyttäjäryhmiä, kuten kaupallisissa olosuhteissa kuluttajia. Tällöin luonnollisesti ne, joille tilaa ei olla suunniteltu joutuvat “huonompaan asemaan”. Vaikka **Davis** (1992) kiisteli näiden hyvän suunnittelun kohteena olevien tilojen olevan vain yhteiskunnan hyvätuloisille kohdennettuja, se ei aina pidä paikkansa.

3.3 Julkisen ulkotilan muutoksen vaikutukset

Julkiset tilat ovat kiistämättä saaneet yksityisempiä elementtejä, mikä on johtanut poissulkevaan suunnitteluun. Mediaa puhuttavat liikkeet ja protestit tätä “vihamielistä” arkkitehtuuria kohtaan ovat nostaneet ilmiön pinnalle. Ovatko julkiset ulkotilat sitten enää julkisia? Miten muutos vaikuttaa yhteiskuntaan? Miten ilmiö koskee Suomea? Tässä luvussa pyrin vastaamaan edellisiin kysymyksiin ja tutkimuskysymykseen, sekä tutkimaan vaikutuksia julkisen ulkotilojen luonteen muutoksella.

Julkisuus on teoreettisesti yksipuolinen käsite, mutta käytännössä hyvin monitulkintainen käsite, joka sisältää **ristiriitaisuutta**. Esimerkiksi valtion hallinnoima tila voi olla tarkoitukseltaan ja luonteeltaan *julkinen tila*, mutta se on samanaikaisesti valtion *yksityinen tila*, koska lopullinen tilan päätösvalta on kuitenkin **omistajalla** (Kohn, 2004). Määritelmä koskee nykypäivänä lähes kaikkia julkisia ulkotiloja, sillä kaikki rakennetut alueet ovat tietyn tahon omistuksissa. Jos julkinen tila on perinteisesti julkisen sektorin hallinnoima, tekeekö se omistajuudesta automaattisesti julkisen? Riippuu keneltä kysytään, mutta ei ainakaan **Kohnin** mukaan. Suunniteltua ja ylläpidettyä julkista tilaa ei voi olla olemassa ilman omistajuutta, sillä julkiset tilat ovat **Madanipour** (2003) mukaan väistämättä jonkin tahon hallinnoima, eli julkista tilaa ei voi olla olemassa ilman omistajaa. Omistajuus tarkoittaa *yksityisyyttä*, ja kaupunkien rakennettuja julkisia ulkotiloja ei voi olla olemassa ilman omistajuutta. **Julkiset tilat eivät tämän päättelyn mukaan ole perinteisesti julkisia.**

Edellinen päättely on hyvin mustavalkoinen lähestymistapa, sillä omistajuus ei kata aina täydellistä yksityisyyttä tai julkisuutta. Jos omistaja on päättävä elementti tilan luonteesta, se voidaan nähdä yksityisen tai julkisen luonteen *mahdollistajana*. Se on päättävä elementti, joka pyrkii muuntamaan tilaa omien intressien mukaan. Vaikka omistajuus on yksityistä niin se ei yksiselitteisesti määrittele tilan luonnetta.

Julkisuus siis itsessään ei aina kata käyttöyhteydessä täydellistä *julkisuutta*, sillä julkisuus ei esimerkiksi ole **Hannah Arendtin** (1958) mukaan minkäänlainen *fyysinen tila* vaan **konsepti**. Voidaan siis todeta, että monet julkiset tilat voivat sisältää *yksityisiä elementtejä*, mutta ne pyrkivät toteuttamaan julkisuuden konseptia. Tämän takia, julkiset tilat ja niiden julkisuus ovat usein hyvin monitulkintaisia ja riippuu usein siitä keneltä kysytään.

Julkisen tilan luonteen muutos yksityisemmäksi menettää sen sosiaalisen ja poliittisen merkityksen yhteiskunnassa. Tämä tarkoittaa sitä, että ilmiö julkisuuden vähenemisestä nähdään usein **segregaatiota ja marginalisointia vahvistavaksi tekijäksi**. Segregaatio on **Kohnin** (2004, s. 6) mukaan sekä moraalinen että poliittinen ongelma. **Moraalinen** näkökulma koskee epäoikeudenmukaisuutta, kuinka tietyt väestöryhmät ovat etuoikeutettuja turvallisempiin ympäristöihin ja toiset ei. **Poliittinen** ongelma puolestaan on yhteiskunnan epätasa-arvojen ja epäoikeudenmukaisuuksien tunnistaminen segregatian myötä. Tämä tarkoittaa siis sitä, että ilman kontaktia marginaaliryhmiin tai erilaisuuden läsnäoloa on ensinnäkin vaikeaa havaita yhteiskunnan epäkohtia sekä tiedostaa omia etuja ja asemaa. Tällaisessa skenaariossa etuoikeutettujen on myös helpompaa toimia omien ennakkoluulojen mukaan ja väistää yhteiskunnan ongelmakohtia. Segregaatio siis vaikeuttaa monipuolisten vuorovaikutussuhteiden syntymistä, jota tarvitaan toimivalle, *heterogeeniselle yhteiskunnalle*. (Kohn, 2004, s. 14) Siksi monet kaupunkien ja tilojen suunnitteluperiaatteet painottavat ihmistenvälisiä vuorovaikutussuhteiden syntymistä ihmislähtöisen suunnittelun avulla. Julkiset tilat eivät ehkä välttämättä ole koskaan olleet täysin julkisia, mutta niiden tarkoituksena on seurata **julkisuuden konseptia**, eli olla mm. kaikille avoin sallittu alue. Vaikka julkisuus ei voi fyysisesti olla olemassa, julkiset tilat kuitenkin seuraavat sen konseptia ja tärkeitä poliittisia ominaisuuksia, joita Kohnin (2004, s. 158) mukaan kuuluisi varjella. Nykyinen asetelma antaa meille kaksi vaihtoehtoa yhteiskunnan tuntemattomien ja ennakkoluulojen käsittelyssä: yksi on **marginalisointi**, jota käsiteltiin edeltävässä kappaleessa, ja toinen on **ymmärrys**, jota voidaan edistää ihmislähtöisellä suunnittelulla. (Kohn, 2004, s. 158)

Kuten jo alussa mainittiin, ilmiö vihamielisestä tai puolustavasta arkkitehtuurista on ajankohtainen ulkomailla, erityisesti Yhdysvalloissa. Suomessa kuitenkin esiintyy jonkin verran “vihamielisen arkkitehtuurin” esimerkkien mukaisesti epämurkavia penkkejä ylimääräisillä kasinoilla, ja pelkästään nojaamiseen tarkoitettuja “istuimia” julkisen liikenteen pysäkeillä. Nämä pienet fyysiset elementit eivät kuitenkaan ole aiheuttanut minkäänlaista liikehdintää. Suunnitteluratkaisut onkin sulautettu usein hyvin ympäristöömme. Jos itse ei ole kohderyhmänä, näitä toimintoja rajaavia elementtejä on vaikea huomioda. Ilmiöstä ei olla puhuttu siis Suomessa kuin vähän tai edes ollenkaan. Syynä voi olla Suomen yhteiskuntarakenne, jossa samanlaiset yhteiskunnalliset ilmiöt eivät ole yhtä kärjistettyinä kuin ulkomailla. Esimerkiksi kodittomien määrä Suomessa on hyvin vähäinen verrattuna ulkomaihin, joissa Yhdysvalloissa siitä on muodostunut oma vakava ilmiönsä (The National Alliance to End Homelessness, 2020).

4. Yhteenveto

Vihamielinen arkkitehtuuri, puolustava ja torjuva suunnittelu ovat ilmiöinä nousseet pinnalle ja puhuttaneet mediaa sen epäoikeudenmukaisuudesta yhteiskunnan vähäosaisia kohtaan. Ilmiö on erityisesti ollut pinnalla Yhdysvalloissa, jossa kaupunkien koot ja yhteiskuntarakenne eroaa Suomesta. Tutkielmassani tutkin näkökulmia mitä julkinen ulkotila ja sen julkisuus tarkoittaa julkisen tilan näkökulmasta, ja kuinka puolustavaa arkkitehtuuria on toteutettu ja miksi.

Teatteri on klassinen vertauskuva julkiselle tilalle. Suunnittelijoiden aatteet usein vertaavat julkisia tiloja teatteriin ja pohtivat teatterin elementtien suhdetta toisiinsa. Tästä tulee myös tunnettu sanonta: julkinen tila on yhteiskunnan näyttämö, jossa paikan kulttuuri, eli draama, esiintyy. Tilan ihmislähtöinen suunnittelu tarjoaa mahdollisuuksia sosiaalisille vuorovaikutussuhteille, joka edesauttaa hyvinvoivaa ja elävää kaupunkia ja yhteiskuntaa.

Julkiset tilat ovat fyysisiä paikkoja kun taas julkisuus itsessään on monitulkintainen konsepti, joka toimii yksilöille työkaluna oman todellisuuden ja maailmankuvan muodostumisessa muiden ihmisten avulla. Näkemällä maailma muiden ihmisten silmin muodostuu kattavampi käsitys maailmasta, ja yksilön moraalinen ymmärrys ja kompassi kehittyy. Se on siis kuin yhteinen maailma, joka tuo ihmisiä yhteen, jotka ovat muuten erotettu henkilökohtaisen elämän yksityisille alueille.

Julkisuus ja julkisen ulkotilan suhde on ajoittain hämärä. Julkinen ulkotila voi olla moniselitteinen sisältäen yksityisiä elementtejä kuten omistajuutta. Tutkielmassani käsittelen julkisuutta teoreettisesti ja millä tavoin määritelmän mukaisesti kuuluisi suunnitella kaupunkien julkisia ulkotiloja. Suunnitteluaatteiden mukaan julkisia ulkotiloja kuuluisi lähestyä aina saman periaatteen kautta, jotta ne toteuttavat niiden sosiaalisen ja poliittisen merkityksen yhteiskunnassa: laadukkaiden ulkotilojen on mahdollistava sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ja poliittisia toimintoja. Yleinen väite onkin, että demokratian edellytyksenä on julkiset tilat, sillä sen avoimuuden ansiosta voidaan puuttua poliittisesti yhteiskuntaan.

Julkisten tilojen muutos kapitalismin myötä on kuitenkin aiheuttanut tilojen yksityistämistä ja alentanut enemmän ja enemmän kynnystä lievän asteen syrjinnälle sallien kasvavaa intoleranssia marginaaliryhmiä kohtaan. Tämä on ristiriidassa suunnitteluperiaatteiden mukaan, jotka ajavat tilojen monipuolista käyttäjäryhmää. Julkisten tilojen omistajuuden ja ylläpidon muuttuminen julkisesta sektorista yksityiselle aiheuttaa tilojen muutoksen, joka palvelee vain tiettyjä intressejä ja tämä nähdään olevan ristiriidassa klassisen julkisuuden kanssa. Ilmiö on johtanut suunnitteluratkaisuihin, jotka nähdään vihamielisenä tai puolustavana. Vihamielinen tai puolustava arkkitehtuuri on terminä suhteellisen uusi eikä sen vuoksi sille löydy yksiselitteistä määritelmää tai yksiselitteistä muotoa. Suunnitteluperiaate, jossa ympäristöä suunnittelemalla ohjataan tilan käyttöä on puolestaan tunnettu pitkään kansainvälisestä CPTED-linjauksesta, jossa pyritään ympäristön suunnittelulla vaikuttamaan käytöksiin kuten rikollisuuteen ja puolustamaan siten esimerkiksi julkisen tai yksityisen sektorin omaisuutta. Fyysiset suunnitteluelementit ympäristössä voivat sulautua tavanomaisiin esineisiin tai olla hyvin suorasukaisia ja brutaleja. Tila menettää väistämättä käyttäjäystävällisyyttään molemmissa tapauksessa.

Syy tällaisiin ratkaisuihin löytyy usein enakkoluuloista ja stigmoista, jotka syöttävät pelkoa ja alentavat nimenomaan kynnystä poissulkeviin tilaratkaisuihin. Marginaaliryhmät ja niiden tuomat ei-toivotut käytökset ovat “ongelmia”, joihin suhtaudutaan usein vain siirtämällä tai piilottamalla muualle perehtymättä syvemmin mistä ne johtuvat. Tällainen toimintatapa voi vahvistaa jo olemassaolevaa sosiaalista segregaatiota ja nostaa riskiä noidankehän syntymiselle. Vaikka ilmiötä puolustavaa ja vihamielistä arkkitehtuuria on kritisoitu laajasti, siitä on myös toinen näkökulma. Kuten Karl de Fine Licht on todennut, ilmiön vaikutuksista löytyy vielä hyvin vähäinen määrä empiirisiä tutkimuksia. Monet tapaukset voivat olla myös alue- ja yhteiskuntaakohtaisia eikä ilmiö ole välttämättä yhtä vakava kaikkialla. Puolustavaa suunnittelua on myös perusteltu utilitarismilla, jossa suunnitteluratkaisuja on pyritty tekemään palvelemaan mahdollisimman monia, joista väistämättä jotkut ryhmät kärsivät. Lähtökohtana ei ole yksinkertaisuudessaan syrjiä ihmisryhmiä, vaan päinvastoin palvella joitakin vielä paremmin.

Ovatko julkiset ulkotilat sitten julkisia? Mustavalkoinen päätelmä on, että julkiset tilat eivät omistajuuden takia voi olla koskaan julkisia. Mutta julkinen tila on monitulkintainen käsite kun pohditaan sen julkisuutta, sillä ne sisältävät yksityisiä elementtejä, eivätkä ne käytännössä ole toisiaan poissulkevia. Johtopäätös on, että julkiset ulkotilat pyrkivät aina toteuttamaan julkisuuden konseptia. Julkisuus itsessään ei ole fyysisesti olemassa, vaan se on abstrakti idea, jonka toteutuksesta huolehtii tilan omistajat. Julkisten tilojen yksityistäminen luonnollisesti poistaa sen julkisuuden elementit. Vaikka julkiset tilat

eivät ole aina täysin julkisia, niiden **julkisuuden tai yksityisyyden astetta** voidaan tilojen toteuttajina pohtia. Nykyinen asetelma antaa meille siis kaksi vaihtoehtoa: voidaan jatkaa julkisten ulkotilojen yksityistämistä, mikä puolestaan vahvistaa homogeenistä yhteiskuntaa, tai voidaan pyrkiä ymmärryksen kautta luoda tilaa, joka palvelee mahdollisimman monia.

Lähteet

- Allen, J.**, (2005). Ambient Power: Berlin's Potsdamer Platz and the Seductive Logic of Public Spaces
- Arendt, H.**, (1958). The Human Condition, University of Chicago Press, Chicago
- Bodnar, J.**, (2015). Reclaiming public space.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G. & Stone, A. M. (1992).** Public Space
- Caves, W. R.**, (2004). Encyclopedia of the City
- Chelley C.** (2019). Defending Suburbia: Exploring the Use of Defensive Urban Design Outside of the City Centre.
- Crestani, A. M. Z., Pontes, B. B.**, (2018) THE PUBLIC SPACE (IN)VISIBLE TO THE EYES OF JANE JACOBS.
- Davis, M.**, (1992). Fortress Los Angeles: The militarisation of urban space. Teoksessa Sorkin, M., *Variations on a Theme Park* (s. 154–180).
- Doherty, J.**, (2008). Homelessness and exclusion: Regulating public space in European Cities. *Surveillance & Society*, 5(3) (s. 290–314). <https://doi.org/10.24908/ss.v5i3.3425>
- de Fine Licht K.**, (2017). Hostile urban architecture: A critical discussion of the seemingly offensive art of keeping people away.
- Flusty, S.**, (1997). Building Paranoia. Teoksessa Ellin, N., (toim.), *Architecture of Fear. Princeton Architectural Press*.
- Gehl, J.**, (2018). Ihmisten kaupunki
- Gehl, J.**, (2011). Life Between Buildings
- Habermas, J.**, (1962). The Structural Transformation of the Public Sphere
- Iftikhar, L.**, (2019). Public Space -is it public anymore?
- Jacobs, J.**, (1961). The Death and Life of Great American Cities
- Kohn, M.**, (2004). Brave New Neighbourhoods

Lockton, D., (2011). Architecture, urbanism, design and behaviour: a brief review

Madanipour, A., (2003). Public and Private Spaces of the City

Mitchell, D., (2003). The Right to the City

Newman, O., (1972). Defensible Space

Osmond, H., (1959). The Relationship between Architect and Psychiatrist

Petty, J., (2016). The London spikes controversy: Homelessness, urban securitisation and the question of 'hostile architecture'. Teoksessa Flynn, A., Halsey, M. (toim.), *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 5(1), (s. 67–81). doi:10.5204/ijcjsd.v5i1.286

Salaeva, A., (2013). Tulevaisuuden opiskelija-asuntola

Salikov, A. & Yudin, G., (2018). Hannah Arendt and the Boundaries of the Public Sphere

Savicic, G.; Savic, S., (2012). Unpleasant Design

Serrelli, S., (2013). City Project and Public Space

Vasudha, A. G., (2013). People's Perception of Urban Lighting in Public Space

Whyte, W. H., (1980). The social life of Small Urban Spaces

Verkkosivut

Hostile design, 2020. <https://hostileddesign.org/>. Viitattu 27.4.2020.

The National Alliance to End Homelessness, 2020. <https://endhomelessness.org/>. Viitattu 10.05.2020.

Wikipedia. (23.03.2020). Homogeneity and heterogeneity. Haettu osoitteesta https://en.wikipedia.org/wiki/Homogeneity_and_heterogeneity. Viitattu 02.04.2020

Wikipedia. (06.03.2020). Public space. Haettu osoitteesta https://en.wikipedia.org/wiki/Public_space. Viitattu 16.04.2020

Wikipedia. (07.02.2019). Utilitarismi. Haettu osoitteesta <https://fi.wikipedia.org/wiki/Utilitarismi>. Viitattu 03.04.2020.

Kuvat

Kuva 1: Introduction to Sociology. (12.04.2016). Habermas & the Public Sphere [video]. Haettu osoitteesta <https://youtu.be/1PzTyNe4tP4>

Kuva 2: Gehl, J., (2011), Life Between Buildings [taulukko], s. 11. Muokattu.

Kuva 3: Gehl, J., (2011), Life Between Buildings [taulukko], s. 62. Muokattu.

